

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ, 1855.

ΤΟΜΟΣ Ε΄.

ΦΥΛΛ. 117.

ΝΟΜΙΚΟΣ Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ.

(Συνέχεια και τέλος. Ἴδε φυλλῶδ. ΡΙΣΤ΄.)

1Β΄.

Ἡ Κυρία Δὲ Λὰ Βουρδορραί.

—ο—

Ἡ σκηνὴ αὕτη διήρκεσεν ὑπὲρ τὴν μίαν ὥραν. Καὶ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς εἰσῆλθον θριαμβεύοντες εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ γαμοῦ. Ἐκλαμβανόμενος πάντοτε ἀντὶ τοῦ Λουκά, ὁ Βενέ προσεῖλκυεν ὡς κομήτης ὄλων τὰ βλέμματα, καὶ μάλιστα τὰ τῶν γυναικῶν· ὁ πρῶτος δὲ τὸν ὅποιον συνήντησεν ἦτο ὁ ἀδελφός του, ὅστις εἶχεν ἀκούσει ὅλα καὶ ἔτρεμεν ὡς ὁ Κάιν.

— Λοιπὸν; ἠρώτησε χαμηλῆ τῆ φωνῆ, τὰ κατώρθωσα καλά;

— Ἀνόητε καὶ εὐγενὴς καρδιά! ἀνεκραζεν ὁ Λουκάς λαβὼν τὰς χεῖράς του, νὰ καταφρονήτης τόσους κινδύνους χάριν μου! διὰ τί δὲν με εἰδοποίησες

διὰ τὴν φρικτὴν σου μονομαχίαν; Ἐὰν δὲν κατώρθωνα νὰ ὑπερασπισθῶ τὴν ζωὴν μου, θὰ διεφύλαττα τουλάχιστον τὴν ἐδίκην σου. Ἄ! πότε θὰ σ' ἐναγκαλισθῶ, καὶ θὰ σ' εὐχαριστήσω ἐν ὄνεσει;

— Ἡ θυσία τοῦ αἵματος δὲν με πειράζει. . . εἶπε στενάζας ὁ Βενέ καὶ ἐνθυμηθεὶς τὴν Ἀγγελίαν. Ἄλλ' ἄς λητμονήσωμεν τοὺς κινδύνους τῆς μάχης, καὶ ἄς προσέξωμεν εἰς τὰς ἀπολαύσας τῆς νίκης. Ἐγὼ εἰς τοὺς κόλπους μου τὸν γάμον σου καὶ τὸ δίπλωμά μου, τὸ μέλλον σου καὶ τὸ μέλλον μου.

— Μέλλον μιᾶς ἡμέρας! ἀλλοίμονον! ἐπανέλαβεν ὁ Λουκάς! Ὁ πατὴρ μας θὰ τὰ μάθῃ ὅλα αὐριον. Πῶς θέλεις, Θεέ μου, νὰ ἐξακολουθήσω νὰ κρύπτομαι ὅπως ἀπόψε!

— Μήπως νομίζεις ὅτι θὰ σὲ ἀποδώσω τὸ ξίφος σου; θὰ φορῆς σὺ τὸ φόρεμά μου, καὶ οὕτω θὰ εἴμεθα ἴσια ἴσια! Ἀκόμη δὲν ἐτελειώσαν ὅλα τὰ σχέδιά μου.

— Ὁ Θεὸς ἄς σὲ βοηθήσῃ! Ἀλλὰ τὸ ὄνειρον τοῦτο εἶναι πολλὰ ὠραῖον, καὶ τρέμω ἐνθυμούμενος ὅτι θὰ ἐξυπνήσω.

Ἀμφότεροι δὲ συνέσφιγγαν τὰς χεῖράς των, καὶ ἔμεινον ὀλίγον σιωπηλοὶ. Γλυκεῖά τις ἀνάμνησις ἔ-

πόδας τοῦ γεωργοῦντος αὐτὸν, ὅσους παρ' ἡμῖν, κατὰ πᾶν βῆμα ἐπὶ τὰ πρόσω εἰς τι νέον προσκόπτουσι κώλυμα, κατὰ πᾶσαν ἐπιχειρήσιν τὸν παραλύοντα αὐτὴν πρόχειρον ἀπαντῶσι, καὶ κατὰ πᾶσαν πρᾶξιν τὸν διαβαλόντα καὶ διαστρέφοντα αὐτὴν παρὰ πόδας ἔχουσι. Καὶ ὅμως οἱ γεωργοὶ οὐκ ἐκλείπουσιν, οὐδὲ καταλείπουσι τὸν ἀγρὸν αὐτὸν, ἔρημον, ἀλλ' ὡς ἂν ἄλλοθεν ποθεν βεβαίαν τε καὶ ἀφθονον τὴν συγκομιδὴν προσδοκῶντες, καρτερικῶς ἀροῦσιν αὐτὸν, εἰς οὐδὲν λογιζόμενοι τὰς ἐν αὐτῷ ἀκύνθας καὶ τοὺς τριβόλους. Τοιοῦτος ἀγαθὸς καὶ καρτερικὸς ἀροτὴρ παρίσταται νῦν ἐπὶ τοῦ ἀγρόνου τούτου ἀγροῦ καὶ ὁ Κύριος Π. Παπαρῥηγόπουλος, ἐκδοὺς κατ' αὐτὰς τὸ κείμενον τῶν αὐτοῦ παραδόσεων ὅπως, ὡς ὁ αὐτὸς ἐν τῷ προοίμιῳ λέγει, ἀπαλάττει τοὺς φίλους ὁμιλητὰς τῆς δυσαρέστου, ἀνωφελοῦς καὶ πολυλάκτικ ἐπισημολοῦς ἐργασίας τῆς ἀντιγραφῆς αὐτοῦ. Τὸ προοίμιον τοῦτο τοῦ Συγγραφέως χαριστηρίζεται διὰ τῆς μετριοφροσύνης ἐκεῖνης, ἥτις ἐστὶν ἰδίᾳ ἀειποτε τῶν ἀληθῶς πεπαιδευμένων ἀνδρῶν, συμπαραβαλλόντων τὴν ἀσθενῆ αὐτῶν ἀτομικὴν ῥώμην, πρὸς τὰς ἀκαταμαχίτους τῆς κολοσσιαίας ἐπιστήμης δυνάμεις, ἀπειλούτης κατὰ πᾶσαν στιγμὴν τὴν ἐξόντωσιν τοῦ παρατόλμου ἀτόμου, κατασκοπικῶς αὐτὴν οὕτως εἰπεῖν προσπελάζοντος, καὶ τῶν μυστηρίων αὐτῆς τὴν δημοσιευσιν ἐπιχειροῦντος. Ὁ Κ. Π. Παπαρῥηγόπουλος ἐν τῷ αὐτῷ προοίμιῳ λέγει, ὅτι ἡ βιβλίος αὐτοῦ, ἧς νῦν κατὰ πρόωτον τὸ τέταρτον βιβλίον ἐκδίδωσι διότι κατὰ τὴν ἐνεστώσαν ἐξαμηλίαν αὐτοῦ τοῦ βιβλίου προέκειτο γὰρ γείνη ἡ ἀνάπτυξις, εἶναι ἀπλή σκιαγράφου τῶν κυριωτέρων οὕτως εἰπεῖν γραμμῶν τῆς εἰκότος τοῦ παρ' ἡμῖν ἱερῆτος Δικαίου. Ὁ ὄρισμός οὗτος τῆς βιβλίου ἐξηγῶν τὴν φύσιν καὶ τὸν προορισμὸν συνάμα αὐτῆς, ὑποδείκνυσιν ἀρκούντως τί ἐν αὐτῇ ἐπιεικῶς ὀφείλει ὁ κριτικὸς ἀναγνώστης ζητῆται· οἷον τὰς στοιχειώδεις καὶ γενικὰς ἀρχὰς τοῦ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἐξελληνισθέντος ῥωμαϊκοῦ νόμου. Ὁ Συγγραφεὺς ὅμως ἡμῶν οὐ περιωρίσθη μόνον ἐνταῦθα τὸν ἀντικτὸν δὲ ἐξετάζων τις τὸ βιβλίον τοῦτο ἐπιμελέστερον, εὐρίσκει ἐν αὐτῷ καὶ πλείστας σπουδαιστάτας λεπτομερείας· ἰσως δὲ καὶ χάριν τούτων πολλάκις ὁ συγγραφεὺς παραλείπει αὐτὰς τὰς γενικὰς ἢ στοιχειώδεις ἀρχὰς, προτιμῶν ἀντ' αὐτῶν στοιχειωδῶς μᾶλλον ἐμπερασμένους λεπτομερείας καὶ μερικότητας. Ἐντεθεν δὲ φαίνεται ὅτι τὰς γενικὰς ταύτας κυρίως ἀρχὰς ἐπεφυλάξατο ἐν τῇ προφορικῇ ἀπὸ καθέδρας διδασκαλίᾳ, ὑπερ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων τοῦ συγγραφέως ἐξάγεται, θεωροῦντας τὴν προφορικὴν ἀνάπτυσιν οὐκ ἀπλήρωσιν τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ἡ τῆς ὕλης δὲ κατὰτάξις τοῦ δημοσιευθέντος τετάρτου βιβλίου· τὸ παρ' ἡμῖν σήμερον καλούμενον οἰκογενειακὸν περιέχοντος δικαίου, ἐξαρτωμένη βεβαίως ἐκ τῆς ἀτομικῆς κρίσεως τοῦ καθηγητοῦ, ἐστὶ μὲν κατ' οὐσίαν ἀνεπίληπτος· ἰσως ὅμως, εἰ προηγείτο τοῦ ὅλου ἢ περὶ γάμου θεωρία, εἶπετο δὲ ταύτῃ ἡ πατρικὴ ἐξουσία, ἐτελείου δὲ τὴν ὅλην διδασκαλίαν τὰ περὶ ἐπιτρόπων καὶ κηδεμόνων, ἡ βιβλίος εἶχεν ὄψιν ἐτι λό-

γικωτέραν καθότι παντὸς οἰκογενειακοῦ δικαίου κρηπίς ἐστὶν ὁ νόμιμος γάμος, ἐξ οὗ κυρίως γεννᾶται ἡ πατρικὴ ἐξουσία, ἐξ ἧς παράγεται ἡ ἐπιτροπεία. Ταύτης δὲ τῆς ἀντικαταστάσεως ἐνεκεν ἐβιάσθη ἰσως ὁ συγγραφεὺς παρενεῖραι ἐν τῷ μέτῳ τῶν γενικωτέρων αὐτοῦ διαιρέσεων εἰς τινὰς παραγράφους μὴ αὐστηρῶς ἐμπεριεχομένους ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ οὕτως εἰπεῖν τῶν γενικωτέρων τούτων κατατομῶν οὕτω π. χ. τὰ διάφορα εἶδη τῶν τέκνων οὐχ ὑπάγονται αὐστηρῶς τῷ τμήματι τῆς πατρικῆς ἐξουσίας καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς. Ἴσως πρὸς τούτοις ἀντικείμενα τινὰ ὄφειλον προηγεῖσθαι, ἕτερα δὲ ἄλλοις ἐπεσεῖν· οὕτω π. χ. πρότερον καθ' ὑμᾶς ὄφειλε γενέσθαι λόγος περὶ τοῦ πατρικοῦ χρηματίου τοῦ καὶ πρώτου καὶ κυρίως καλουμένου χρηματίου, εἶτα δὲ περὶ τῶν λοιπῶν, ὡς ἐξ αὐτοῦ παραχθέντων καὶ καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ δημιουργηθέντων. Ἴσως δ' ὡσαύτως ἐν παραγράφῳ τιτὶ παραλείπονται νομικαὶ τινες περιπτώσεις· ἀλλ' ἡ παράλειψις αὕτη οὐδὲν δικαίωμα δίδωσιν ὑπονομίας ἀγνοίας· « Λεῖ γὰρ τὸν ἀγαθὸν κριτὴν οὐκ ἐκ τῶν παραλειπομένων δοκιμάζειν τοὺς γράφοντας, ἀλλ' ἐκ τῶν λεγομένων· κἂν μὲν ἐν τούτοις λαμβάνῃ τι ψεῦδος, εἰδέναί, διότι κάκεινα παρλείπεται δι' ἀγνοίαν· ἐὰν δὲ πᾶν τὸ λεγόμενον ἀληθὲς ᾖ, συγχωρεῖν, διότι κάκεινα παρασιωπᾶται κατὰ κρίσιν οὐκ ἀγωνίαν. Ἡ τῶν λεγομένων δὲ παρὰ τοῦ Κ. Π. Παπαρῥηγόπουλου ἐπὶ τῶν νόμων ἀπάντων στηριζόμενων, αἱ φαινόμενα αὐταὶ ἐλλείψεις εἰσὶ τοσοῦτον μικροῦ λόγου ἄξια ὥστε μετὰ πεποιθήσεως δυνάμεθα λέγειν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἡμῶν οὐ μόνον τοῦ κυρίου αὐτοῦ σκοποῦ πληρέστατα ἔτυχε, καὶ τὰ ἐπηγγελμένα ἀκριβῶς ἐξεπλήρωσεν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν πολλῶν καὶ ἐκλελεγμένων παραβολῶν τῶν νόμων ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων, μετὰ τῆς ἀμέσου ὑποσημειώσεως καὶ διακρίσεως τοῦ ἰσχύοντος ἀπὸ τοῦ ἀπρηχαιωμένου ἢ κατηρημένου δικαίου, ὑπὸ τῆς νεωτέρας τοῦ βασιλείου νομοθεσίας, ἐδωρήσθη οὕτως εἰπεῖν τοῖς πᾶσι, συνέδμηον ἀναπόφευκτον.

Ὁμολογῶμεν λοιπὸν τῷ ἡμετέρῳ συγγραφεῖ χάριτας, καὶ ἀπονεύμενον αὐτῷ μετὰ χαρᾶς τὸν πρέποντα ἔπαινον, ὅτι διὰ νέας θυσίας προσενεχθείσης τῷ βωμῷ τοῦ Κυρίου, συνετέλεσεν εἰς κατάρτισιν τῆς πνευματικῆς ἀμπέλου Αὐτοῦ, καὶ παρέτρε τοῖς μὲν διημιληταῖς δέξιμα ἀριδὴλον τῆς ἀγάπης τοῦ καθηγητοῦ, τοῖς δὲ πραγματικοῖς ἀνδράσι χειραγωγῶν ἀναγκαιότατον ἐν ταῖς πρακτικαῖς αὐτῶν καὶ δικαστικαῖς διατριβαῖς.

Κ. Φ.